

CARL BILDT:

Efter neutraliteten

I det blockuppdelade Europa var det en kardinalprincip i Sveriges politik att undvika varje form av utrikes- eller säkerhetspolitisk bindning, eftersom denna kunde ha komprometterat vår strävan efter neutralitet i det fruktade storkriget.

Men i den nya europeiska situationen är det inte genom isolering från, utan i stället genom engagemang i, det framväxande utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet som vi kan göra de mest verkningsfulla insatserna för vår egen och det övriga Europas fred.

Carl Bildt är statsminister.

När två rivaliserande politiska och ekonomiska system icke längre står mot varandra, och de gångna decenniernas blockuppdelning har upplösts, står vi i en i verklig mening förändrad europeisk situation.

Det var Immanuel Kant som från dåvarande Königsberg förkunnade, att den stabila freden bara kan byggas på en inre utveckling i samtliga stater mot det som han med den tidens språkbruk kallade republiker, dvs bort från det enväldede som då utmärkte så många av de europeiska staterna.

Europa har under de sekler som gått sedan Kant varit långt bort från möjligheterna att börja att förverkliga hans vision. Demokratierna och de fria samhällena har oftast varit trängda av olika totalitära och auktoritära utmaningar och hot.

En historisk möjlighet

Men nu står vi inför en historisk möjlighet som kanske aldrig förr i den europeiska historien. På grundval av gemensamma värderingar finns det nu en möjlighet att bygga en i genuin mening gemensam säkerhet. Inte en gemensam säkerhet byggd på halva Europas underkastelse, utan en gemensam säkerhet byggd på hela Europas frihet.

Men svårigheterna är uppenbara för oss alla. Det väldiga Ryssland kommer att gå igenom en svår tid. Vi känner en stark beundran för dess nya demokratiska ledare och den styrka de visar i reformpolitiken. Samtidigt måste vi konstatera att systemskiftet från socialism till fri ekonomi i Öst- och Centraleuropa ännu knappast nått halvvägs. I många områden ser vi hur en ny och delvis aggressiv nationa-

områden. Ubåtsintrången bar vittnesmål om mycket konkret krigsplanering mot oss. Det enda kvarvarande motivet till att fullfölja "neutralitetspolitiken" var att den hade betydelse i fredstid. Att frångå den skulle kunna rubba den (förmodat känsliga) "Nordiska balansen" och framför allt menligt påverka Finlands självständighet.

Detta motiv förlorar nu i betydelse i och med att man kan förmärka en viss finsk omorientering västerut. Däremot, i vad gäller frågan om vi skulle kunna hålla oss utanför framtida krig i Europa, är svaret, att den chansen ökat i och med att sådana krig möjligen blir mindre omfattande än det gamla öst-väst-Harmageddon. Detta givetvis under förutsättning att vi anser oss ha råd med ett starkt försvar. Men vad vi måste ta ställning till är om vi *bör* fortsätta att vara fripassagerare i en europeisk säkerhetsordning.

Sverige har inte alltid varit inåtvänt, inställt på att låta stormen blåsa över och komma undan så lindrigt som möjligt. Vi har en gammal tradition av att aktivt arbeta för att förändra den säkerhetspolitiska miljön till ökad stabilitet. Vi har också genom att gå med i NF och FN satt solidaritetspolitik före neutralitetspolitik.

Den prioriteringen var emellertid mindre farlig i det gamla blockuppdelade Eurpa. Stormakternas vetorätt garanterade att vi inte behövde riskera att beordras delta i några militära aktioner i vårt närområde.

Vad man nu måste fråga sig är om inte Sverige genom att avvisa militärt samarbete i fredstid avstår från att på ett avgörande sätt bidra till en framtida europeisk säkerhetsordning. Genom de senaste årens utveckling har Sverige i praktiken

blivit den ledande regionala stormakten. Tyskland är för närvarande strängt upptaget med att ta hand om sin östra rikshalva. Ryssland har tappat huvuddelen av sina Östersjö-stränder och -baser, och dess krigsmakt är i snabbt förfall. De tänkbara scenarierna för dess utveckling sträcker sig mellan en ny Stalin via lyckat demokratiskt systemskifte till total anarki och fortsatt sönderfall.

Vi kan naturligtvis vänta och se vad som händer och hoppas att andra tar hand om problemen även i vår närhet. Men frågan är vad Den Europeiska Gemenskapen anser om att få en sådan medlem.

Vår historia har skapat en hel del föreställningar hos oss om vår särart som förhindrar ett sådant ansvarstagande. Försiktiga antydningar från kommandören Emil Svensson om svensk marin närvaro i östra Östersjön fick Pierre Schori att prata nonsens om Karl XII-mentalitet. Till sådana Poltava-komplex adderas en egendomlig pacifistisk chauvinism som hävdar att just svensk militär inte får riskera livet och att Sveriges naturliga roll är humanitära insatser, medan andra får göra de mer blodiga hantverken. Den borgerliga regeringen har därvid trampat vidare i sin föregångares eländiga fotspår: Truppinsatser till Somalia avvisades med motivet att de innebar livsfara.

Omvälvningarna i östra och mellersta Europa har medfört unika möjligheter att bygga en bestående europeisk säkerhetsordning. Samtidigt har socialismens härjningar skapat unikt svåra problem och stora risker. Det relativt välmående Västlandet måste anta de utmaningar som ligger i detta läge och agera med hjälp av alla säkerhetspolitikens medel. Ingen na-

tion kan räkna med att få del av vinsterna utan att dela kostnader och risker.

Det är också hög tid att med allvar diskutera vår framtida säkerhetspolitik. Det stora tillfället att bidra till stabiliteten kan

snart ha flytt. Nu, när många tabun har brutits kanske man kan hoppas på en debatt som går på djupet av dessa frågor. Svensk Tidskrift vill bland annat med ett artikelblock i detta nummer bidra härtill.

Förbjuden frukt

Vid EG:s toppmöte i Birmingham härförleden bjöd den danske utrikesministern Uffe Elleman-Jensen sina EG-kollegor på Ingrid Marie – en äppelsort med alltför klena dimensioner för att få exporteras enligt tidigare EG-normer – under devisen "an apple a day keeps the commission away". En signal så god som någon om vad danskar tycker om detaljstyrningen inom EG.

Nå, detta är nu gott och väl. Att bekämpa onödiga regleringar är ett arbete värt allt stöd. Men det gäller inte bara på EG-nivå utan också på det nationella planet. Och därvidlag finns det all anledning att se upp så att man inte kastar ut barnet med badvattnet. "Barnet" denna gång i betydelsen den inre marknaden.

Toppmötets konkreta resultat blev den sk Birmingham-deklarationen, ett dokument som inte kan anklagas för någon högre grad av konkretion, men som ändå ger viss vägledning om hur medlemsländerna vill gå vidare med samarbetet. Det är mycket tal om att "respektera individuella nationers historia, kultur och traditioner" och att ministerrådet ska använda sig av "den lättast tänkbara formen av lagstiftning, med maximal frihet för med-

lemsstaterna att avgöra hur de aktuella målen ska uppnås".

För den som är skeptisk till den europeiska unionen och till Maastricht må detta låta som ljuv musik. Och om dokumentet kommer att kunna användas för att bekämpa dumheter som "65 mm"-gränser för äpplen och förbud mot whisky med mindre än 40 procents alkoholhalt, så är det utmärkt.

Men det är inte utan att vissa av deklARATIONENS undertecknare kan misstänkas för slemmare motiv än så. Studerar man genomförandet av den inre marknaden är det lätt att i denna komplicerade utveckling urskilja ett mönster där kommissionen för en närmast heroisk och ibland ganska ojämn liberal kamp mot mer eller mindre konservativa medlemsstater som alltför ofta enbart tycks vara ute efter att slå vakt om sina egna regler, skydda sina egna länders företag, och göra allt för att hindra konkurrens utifrån.

I det sammanhanget är det värt att påminna om den förändrade strategi som EG-kommissionens vitbok 1985 innebar när det gäller harmoniseringen. Istället för att försöka utkämpa en omöjlig strid för att på alla områden ersätta de natio-